

פסק זמן באיו"ש

זה כמה שנים שמנגנוני הביטחון הפלסטיניים ביהודה ושומרון נלחמים ביעילות רבה מאוד בטרור של החמאס. את ההפוגה המבורכת הזאת יכול צה"ל לנצל להגברת האימונים וההתכוננות

ראש הממשלה הפלסטיני סלאם פיאד בטקס פתיחת הקולג' של המשמר הנשיאותי ביריחו במרס 2009 ◀ בזכות פעילותם היעילה של כוחות הביטחון הפלסטיניים באיו"ש הושב הסדר הציבורי לערים ולכפרים הפלסטיניים

רס"ן טלי קרויסור

קצינת תיאום אזרחי (קת"א) במת"ק ג'נין של המנהל האזרחי. בוגרת המלס"ק

מבוא

המאמר הזה דן בפעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים ביהודה ושומרון ובהשפעתם על השגרה המבצעית של אוגדת אי"ש החל מאינתפיאדת אל-אקצא ועד ל-2011. הבנתה של תמונת המצב המתוארת במאמר הזה חשובה להבנת יחסי הגומלין בין צה"ל לפלסטיניים וחשובה במיוחד למפקדים בכל הדרגות שממלאים תפקידים באי"ש. יתר על כן, תמונת המצב שמוצגת כאן מספקת זווית ראייה נוספת למתרחש באי"ש ועשויה לשמש כלי בידי המפקד שבאמצעותו יוכל לתכנן ולבצע פעולות מבצעיות שונות. לסקירה יש להקדים שלוש הנחות:

1. את הרגיעה הביטחונית היחסית הקיימת כיום באי"ש יש לייחס בראש ובראשונה לפעילותו ההתקפית של צה"ל במרחב במשך השנים. פעילותם של כוחות הביטחון הפלסטיניים מתקיימת על בסיס הפעילות הזאת של צה"ל.
2. פעילותם של כוחות הביטחון הפלסטיניים היא יעילה, רצופה ומניבה תוצאות. בזכותה הושב הסדר הציבורי לערים ולכפרים הפלסטיניים, ובזכותה פחתה באופן משמעותי האנרכיה שבלטה בעבר ברשות הפלסטינית.
3. מידת השפעתם של הכוחות הפלסטיניים על צה"ל אינה ניתנת לכימות ולמדידה, ומשום כך יש לבחון אותה על בסיס השוואה בין פעילות צה"ל במרחב בהיעדר משילות פלסטינית לבין פעילות צה"ל במרחב בתקופה של משילות פלסטינית (שאחד מסממניה הוא קיומם ופעילותם של מנגנוני הביטחון).

מעשר שנות משבר לאינטרס ביטחוני משותף (1996-2006)

מערכת קשרי הגומלין בין צה"ל לכוחות הביטחון הפלסטיניים ידעה עליות ובעיקר מורדות - החל מכישלון שיתוף הפעולה לאחר הסכמי אוסלו, עבור דרך אירועי מנהרת הכותל ב-1996 וכלה ב"חומת מגן" ב-2002. הכישלונות האלה הולידו הרבה מאוד חוסר אמון וחסדנות ביחסים בין שני הצדדים. כך נותרו הדברים עד לתפנית של 2006-2007. עם בחירת היו"ר הנוכחי של הרשות, אבו מאזן, ועם מינויו של סלאם פיאד לראש הממשלה לאחר מכן, הכריזו השניים על תום עידן האלימות וההתנגדות החמושה! ומיד החלו במלאכת בנייתה המחודשת של הרשות הפלסטינית שקרסה זמן לא רב קודם לכן. המלאכה הזאת הואצה עת נתקלה הנהגת הרשות בהפתעה אסטרטגית אדירת ממדים: הפיכה אלימה של החמאס ברצועת

את הרגיעה הביטחונית היחסית הקיימת כיום באי"ש יש לייחס בראש ובראשונה לפעילותו ההתקפית של צה"ל במרחב במשך השנים

עזה - הפיכה שהביאה לגירוש של כל נציגי הרשות הפלסטינית והפת"ח מרצועת עזה ולשלטון מוחלט של החמאס שם. ההפיכה הזאת של החמאס עירערה את יכולת המשילות של הרשות הפלסטינית באי"ש וגרמה להנהגה הפלסטינית להבין שעליה למנוע בכל מחיר התפתחות דומה ביהודה ושומרון - בין היתר באמצעות בנייתם של כוחות ביטחון איתנים² שיסורו למרותם. אבו מאזן פצח אפוא בסדרה של רפורמות ביטחונית - בתמיכת ישראל³ ובתמיכה בין-

לאומית.⁴ אלה היו הרפורמות הבולטות ביותר שהוא הנהיג: רה"א ארגון בכל המנגנונים שבא לידי ביטוי בפיטורי הגווארדיה הוותיקה ובהדחת סגל שאינו יעיל, חיסול שחיתויות, החלת משמעת צבאית, הנהגת משטר אימונים ובניית תוכנית קידום המבוססת על הישגים. כך נבנו וחדשו כוחות הביטחון הפלסטיניים העוסקים כיום באכיפת החוק והסדר הציבוריים, מוגרו תשתיות הטרור, נעצרו פעילי חמאס ופעילי טרור אחרים, התקיים מאבק מסוים בהסתה, ועבריינים נשפטו ונענשו.

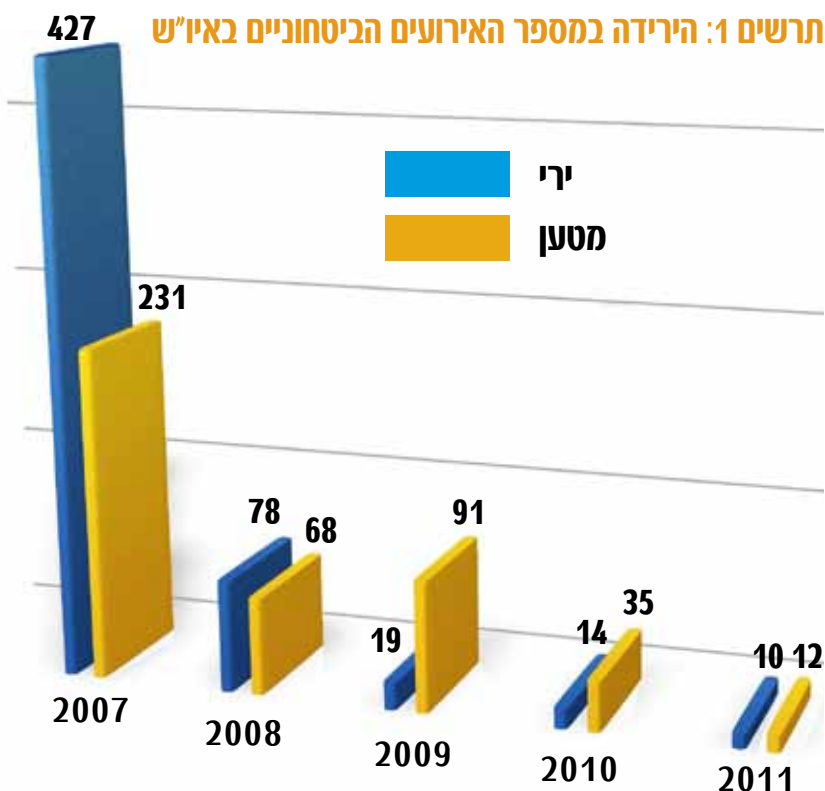
בעת שנבנו מנגנוני הביטחון החדשים, גם חוזקו אט-אט הקשר ושיתוף הפעולה הביטחוני בין הפלסטינים לישראל. כיום התיאום הביטחוני בין הצדדים הוא אי של יציבות בתוך ים של חוסר ודאות ומניב הישגים שתורמים תרומה חשובה מאוד לשמירת הסדר הציבורי וללחימה עיקשת ואמיתית לשם מיגור הטרור לסוגיו. זוהי לחימה שמבוססת על אמונה בצדקת המעשה ועל ההבנה שישנה חשיבות רבה להחלת ריבונות אפקטיבית על תאי השטח השונים. האינטרס הביטחוני המשותף מאגרש על פערים רבים בין הצדדים ומביא ליצירת פעילות ביטחונית מתואמת המשרתת את שניהם.

כוחות הביטחון הפלסטיניים כיום

כוחות הביטחון הפלסטיניים מורכבים משישה מנגנונים עיקריים:

1. הביטחון הלאומי - שהוא הבסיס לכוח הצבאי הפלסטיני. ייעודו הוא לשמור על ביטחון הפנים ועל יציבות השלטון.
2. המשטרה הפלסטינית הכחולה - שהיא המנגנון המרכזי לשמירה על הסדר. תפקידה המרכזי הוא לתת מענה לאוכלוסייה המקומית.
3. הביטחון המסכל הוא מנגנון לאיסוף מודיעין בתוך הרשות.
4. המשמר הנשיאותי ("כוח 17") שתפקידו הוא לאבטח את הנשיא הפלסטיני.
5. המודיעין הכללי הוא מנגנון לאיסוף מודיעין שפועל מחוץ לשטחיה של הרשות הפלסטינית.
6. שירותי חירום וחילוץ (הג"א). אלה כפופים ליו"ר הרשות הפלסטינית.

תרשים 1: הירידה במספר האירועים הביטחוניים באיו"ש

הרפורמות הביטחוניות, שברובן נעשו בהסכמה ובליווי של ישראל, הביאו ליצירתו של אמון הדדי בין שני הצדדים - אמון שבא כיום לידי ביטוי בתיאום ביטחוני פורה ומוצלח. בעקבות זאת החל צה"ל לאשר בהדרגה לכוחות הפלסטיניים פעילות במוקדים שונים ובמתווים שונים (למשל, עם נשק או ללא נשק, במדים או ללא מדים). ממשלת ישראל וצה"ל תמכו בתהליכים האלה ברשות לאורך כל הדרך. כך, למשל, אמר שר הביטחון אהוד ברק בנאומו בכנס הרצליה בפברואר 2010: "אני מאמין גדול בבניית היכולת הפלסטינית. אני מאמין גדול בשיתוף פעולה ובהושטת יד היכן שאפשר. קיים היום באיו"ש מצב שלא היה במשך שנים רבות. זוהי תוצאה של עבודה משותפת של שני הצדדים... ג'נין הייתה בעבר מעוז הטרור, ואילו כיום רואים מציאות אחרת לגמרי"⁵. כאמור, את התפנית הזאת יש לייחס בראש ובראשונה לרשות הפלסטינית שעשתה מעבר חד מגוף שתומך בטרור - כפי שהיה בעידן ערפאת - לגוף שמגנה טרור ומניח בסיס ותשתיות למדינה פלסטינית עצמאית בעידן אבו מאזן.

פעילות הכוחות הפלסטיניים לאחר החלת הרפורמות הביטחוניות

ברחוב הפלסטיני חשים כיום היטב בנוכחות של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים - במידה רבה בזכות הרפורמות הביטחוניות. המנגנונים האלה פועלים למימוש הריבונות הפלסטינית בפועל ומשמשים כוח אפקטיבי שמאפשר משילות שלטונית.

המנגנונים נערכים ביעילות לקראת מועדים מיוחדים כמו "יום האדמה" ו"יום הנכבה". היערכותם זו היא מעין מעגל אבטחה רחוק שמונע במקרים רבים חיכוך בין האוכלוסייה הפלסטינית לכוחות צה"ל.

פעילות מרכזית נוספת של אותם הכוחות היא בלימה של החמאס ושל יתר ארגוני טרור: מנגנוני הביטחון הפלסטיניים פעלו לסילוק גורמים רשמיים של החמאס מתפקידים ממשלתיים - ובכלל זה במערכת החינוך - והביאו לסגירת מוסדות אורחים של החמאס במוקדים שמוזהים עם החמאס. כמו כן הם הביאו לפירוקן של מיליציות חמושות כמו גדודי חללי אל-אקצא ושל כנופיות פליליות חמושות שלקחו את החוק לידיהן.

הפעילות הנחושה של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים נגד הכנופיות החמושות איפשרה לגבש את "הסכם המבוקשים" - הסכם חנינה רחב היקף שבמסגרתו הניחו מבוקשים רבים, ובהם זכריה זביידי, את נשקם והבטיחו שלא לעסוק יותר בטרור. בתמורה לכך הסירו גורמי הביטחון בישראל - שהיו מעוניינים מאוד למגר את תופעת המיליציות החמושות - את שמותיהם של "החוזרים בתשובה" מרשימת המבוקשים. בסך הכול הוענקה חנינה ל-469 מבוקשים.

התיאום הביטחוני בין הצדדים מניב הישגים שתורמים תרומה חשובה מאוד לשמירת הסדר הציבורי וללחימה עיקשת ואמיתית לשם מיגור הטרור לסוגיו

האירוע בקלקיליה - "אלטלנה הפלסטינית"

ב-4 ביוני 2009 פרץ קרב יריות בין אנשי ביטחון פלסטיניים לפעילי חמאס בקלקיליה. באירוע הזה נהרגו שלושה מאנשי המנגנונים הפלסטיניים ושני פעילי חמאס שהיו מבוקשי שב"כ. באירוע הזה, שנחשב ל"קו פרשת מים" ביחסים בין הרשות הפלסטינית לחמאס ביהודה ושומרון, הוכיחה הרשות את מחויבותה להילחם בטרור ולמנוע את השתלטות החמאס על הערים באיו"ש. האירוע החל כאשר חוליית מחבלים מקלקיליה הניחה מטען חבלה בתל-אביב. הפעולה נכשלה בגלל סיבות טכניות. חברי החוליה ברחו חזרה לעירם והצליחו לחמוק ממרדף שקיימו אחריהם כוחות צה"ל והשב"כ. סגר הוטל על קלקיליה, אך החיפושים הממושכים לא העלו דבר.

כמה ימים לאחר מכן יצרו קצינים מהמנגנונים הפלסטיניים קשר עם קציני קישור ישראלים והודיעו להם שעלו על עקבות החוליה והם

אימון של כוחות הביטחון הפלסטיניים באיו"ש ◀ כרחוב הפלסטיני חשים היטב בנוכחות מנגנוני הביטחון הפלסטיניים - במידה רבה בזכות הרפורמות הביטחוניות

במלון "פארק" בנתניה (27 במרס 2002, 30 הרוגים) - עבר צה"ל לגישה התקפית, גישת "המגע הישיר". זו באה לידי ביטוי במבצע "חומת מגן", שמטרתו הייתה להשמיד את תשתיות הטרור בערים הפלסטיניות. במסגרת המבצע השתלטו כוחות צה"ל מחדש על הערים הפלסטיניות⁷ וחתרו ליצירת מגע ישיר עם גורמי הטרור שפעלו בהן. מטרתם הייתה לחסל או לעצור מחבלים וכן לגלות ולהשמיד מעבדות נפץ.

באותו השלב קרסו הרשות הפלסטינית ומנגנוני הביטחון שלה. לאחר שיקומם של הרשות ושל המנגנונים שלה עבר צה"ל לגישה שאותה אני מכנה גישת "המגע העקיף". זו מבוססת על האינטרס הביטחוני המשותף של ישראל ושל הרשות - מיגור החמאס ביהודה ושומרון - ובמסגרתה שוב נמנע צה"ל מלהיכנס לערים הפלסטיניות כדי להתמודד עם הטרור. ברגע שלידי צה"ל מגיע מידע על פעילות טרור שמתקיימת בעיר פלסטינית

שמקורם ביהודה ושומרון - נקט צה"ל את גישת ההכלה, דהיינו התמודדות עם הטרור הפלסטיני באמצעות הגבלתו והצרת צעדיו בלי לגרום להסלמה נוספת.⁶ בהמשך, עם התגברות הטרור והפגיעה הקשה בעורף הישראלי - השיא היה הפיגוע הרצחני

המציאות הביטחונית באיו"ש בשנים האחרונות מאופיינת בשקט ביטחוני, המיוחס, בין היתר, לפעילות היעילה של כוחות הביטחון הפלסטיניים

צרים עליה באחד המבנים בעיר. בצה"ל הוחלט שלא להתערב. לאחר קרב יריות ממושך חוסלה חוליית הטרור שהשתייכה לחמאס.

ראשי החמאס גינו את הרשות הפלסטינית על פעולותיה נגד "אחיה" וניתקו עימה את הקשרים. ראש הממשלה הפלסטיני, סלאם פיאד, לא אישר - באופן חריג - להקים סוכת אבלים ומנגד העניק תעודות הצטיינות לאנשי המנגנונים שהיו מעורבים באירוע. הרוגי המנגנונים נקברו בהלוויה צבאית ממלכתית בהשתתפות בכירי הרשות, ואף הוקמה להם אנדרטת זיכרון בקלקיליה.

פיאד כינה את האירוע הזה "אלטלנה שלנו". זה היה ללא ספק אירוע חריג שעורר תגובות רבות - חיוביות ושליליות. ישראל ראתה בכך אירוע משמעותי שכן הייתה זו הפעם הראשונה שבה נקטה הרשות צעד כה חד-משמעי במאבקה בטרור.

השפעת פעילותם של כוחות הביטחון הפלסטיניים על פעילות צה"ל ביהודה ובשומרון

המציאות הביטחונית באיו"ש בשנים האחרונות מאופיינת בשקט ביטחוני, המיוחס, בין היתר, לפעילות היעילה של כוחות הביטחון הפלסטיניים.

כל עוד לא פעלו כוחות הביטחון הפלסטיניים במוקדי הטרור הידועים (כמו ג'נין ושכם), פעלה אוגדת איו"ש באופן התקפי ונמרץ לטיפול בתשתיות טרור באמצעות כניסה תכופה לערים הפלסטיניות והצבת מחסומים רבים. כשמשווים את פעילותה של אוגדת איו"ש בשנים שבהם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים לא פעלו ביעילות (2000-2005) לפעילותה בשנים שבהן הם פעלו ביעילות (2006-2011) עולים מיד ההבדלים בין שתי התקופות:

1. המעבר מהגנה ב"מגע ישיר" להגנה ב"מגע עקיף"

אין הכוונה לטעון שצה"ל משך את ידיו מהגנה ישירה כלל, אלא שהוא שינה את האופן שבו הוא נלחם בטרור. עם פרץ העימות באוקטובר 2000 - עימות שאופיין במערכת טרור אכזרית ומתמשכת של ארגונים פלסטיניים

שם מודיעין, אך זהו סיכון שבעיני מפקדי צה"ל ראוי ואף כדאי לקחת אותו.

2. התפיסה המבצעית

השוואה בין התפיסה המבצעית של אוגדת איו"ש ב-2006 לתפיסה המבצעית שלה ב-2010 מלמדת על השפעת פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים. אם בשנת 2006 נחשבו המנגנונים האלה בעיני צה"ל לגופים לא יציבים שעלולים בעת משבר להפנות את כלי נשקם נגד חיילי צה"ל (כפי שאכן אירע בעבר לא אחת) ולסייע לארגוני הטרור, הרי ב-2010 רואה בהם צה"ל גופים יציבים, שיש להם זהות אינטרסים עימו במלחמה נגד הטרור של החמאס וכן רקורד מרשים של הישגים בתחום הזה.

ב-2010 הוגדר התיאום הביטחוני חלק ממשימותיה של אוגדת איו"ש - מה שמעיד על עליית המדרגה בחשיבות שמייחס לכך צה"ל. יתר על כן, ב-2010 אף הוגדרו מנגנוני הביטחון הפלסטיניים גורם שמרסן פעילות עוינת ומשליט סדר ציבורי פנימי. וכך הוגדרה משימת האוגדה ב-2006: "אוגדת איו"ש תגן על תושביה ועל העוברים בתחומה... תשמור על חוק וסדר ועל מרקם חיים אזרחי תקין על מנת לקיים ריבונות ישראלית במרחב". ב-2010 הוכלל סעיף חשוב נוסף במשימת האוגדה: "אוגדת איו"ש תקיים תיאום ביטחוני עם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים". ב-2010 הגיע אפוא צה"ל לנקודה שאליה שאפו להגיע אדריכלי אוסלו - ולא הצליחו: שיתוף פעולה מלא ויעיל בין צה"ל לבין הרשות הפלסטינית במלחמה נגד הטרור.

3. בניין הכוח

● **הסרת מחסומים וחסימות.** עם התייצבותו של המצב הביטחוני באזור החלו אוגדת איו"ש והמנהל האזרחי להוציא אל הפועל תוכנית להסרת מחסומים וחסימות. הגשמת התוכנית הזאת מקילה על האוכלוסייה הפלסטינית לנוע במרחב. היא לא הייתה מתאפשרת אילו לא המצב הביטחוני השקט (שאותו, כאמור, יש לייחס גם לפעילותם היעילה של המנגנונים הפלסטיניים).

● **אימונים.** בשנים האחרונות שבהן השתרר

הפלסטינית למלחמה בטרור מעידים הנתונים הבאים:

- ב-2010 נחשפו 86 התארגנויות טרור ביהודה ושומרון. כרבע מהן חשפו מנגנוני הביטחון הפלסטיניים וכ-10% מהן חשפו המנגנונים הפלסטיניים יחד עם צה"ל.
- ב-2011 נחשפו 77 התארגנויות טרור. כרבע מהן חשפו מנגנוני הביטחון הפלסטיניים.
- ב-2011 עצרו כוחות הביטחון הפלסטיניים 2,154 פעילי טרור, ובהם 1,337 המזוהים עם החמאס ו-28 אנשי מנגנונים שהיו מעורבים בטרור.
- ב-2010 עצרו מנגנוני הביטחון הפלסטיניים 2,124 פעילי טרור. כמו כן פוטרו באותה השנה ממערכת החינוך הפלסטינית 1,400 מורים שהיו מזוהים עם החמאס, נסגרו 155 אגודות צדקה (שמזוהות כולן עם החמאס) וטופלו שישה מסגדים שראשיהם הסיתו לאלומות.

צמצום מרחב הפעולה בעקבות הבחירה בשיטת "המגע העקיף"

הרחבת פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים מצמצמת את מרחב הפעילות של אוגדת איו"ש - אך הדבר נעשה, כמובן, מבחירה ולא מכפייה. צה"ל נמנע מלהיכנס לערים הפלסטיניות, ונוצר מעין גבול דמיוני בין צה"ל לבין מרחבי הפעילות של הכוחות הפלסטיניים. צה"ל מכבד את הגבולות האלה ומאפשר למנגנוני הביטחון הפלסטיניים לפעול כמעט ללא שום הפרעות ועיכובים. לאי-הכניסה למרחבים הפלסטיניים יש גם השפעה מסוימת על יכולתו של צה"ל לאסוף

כלשהי, הוא מעביר אותה למנגנוני הביטחון הפלסטיניים (אם כי, כמובן, צה"ל לא ויתר באופן גורף על זכותו לפעול באופן עצמאי). הפלסטינים מעבדים את המידע שקיבלו, מתכננים פעולה מבצעית מתואמת עם צה"ל ומוציאים את הפעולה לפועל.

הפלסטינים מעדיפים את דרך הפעולה הזאת כדי להפחית ככל שניתן את כניסת צה"ל לערים הפלסטיניות - מה שעלול לערער את יכולת המשילות של הרשות הפלסטינית בעיני האוכלוסייה הפלסטינית. הרשות הפלסטינית פועלת בדרך הזאת גם כדי לצבור נקודות זכות בעיני הקהילה הבין-לאומית וישראל.

יש לציין שבמקרים רבים יוזמים מנגנוני הביטחון פעולות התקפיות נגד יעדי טרור על סמך מידע שאספו. ברוב המקרים הם מדווחים על פעולותיהם לצה"ל.

לא יהיה זה נכון להסיק מהדברים האלה שהרשות הפלסטינית הפכה ל"בובה על חוט" של צה"ל. מדובר בגוף שמבקש לבסס את משילותו לאחר הטראומה שעבר ברצועת עזה, ולא פחות משהוא מסייע לצה"ל, הוא מסתייע בצה"ל לקידום האינטרסים של עצמו.

יש לציין ששיטת "המגע העקיף" מוכיחה עצמה לאורך זמן ומייצרת לאוגדת איו"ש מרחב נשימה שאינו מובן מאליו.

הפעילות נגד תשתיות החמאס בגישת "המגע העקיף"

כאמור, החמאס הוא איום ממשי על יציבותה של הרשות הפלסטינית, ומשום כך פועלת זו נחרצות למיגורו באמצעות מנגנוני הביטחון שלה. אלה מפעילים אמצעים שונים להשגת היעד הזה, ובהם: מעצר פעילים ותומכים של הארגון, החרמת כספי טרור, סגירת מוסדות, הפגנת נוכחות במסגדים בימי שישי והשקעת מאמצים לרכישת לב הציבור.

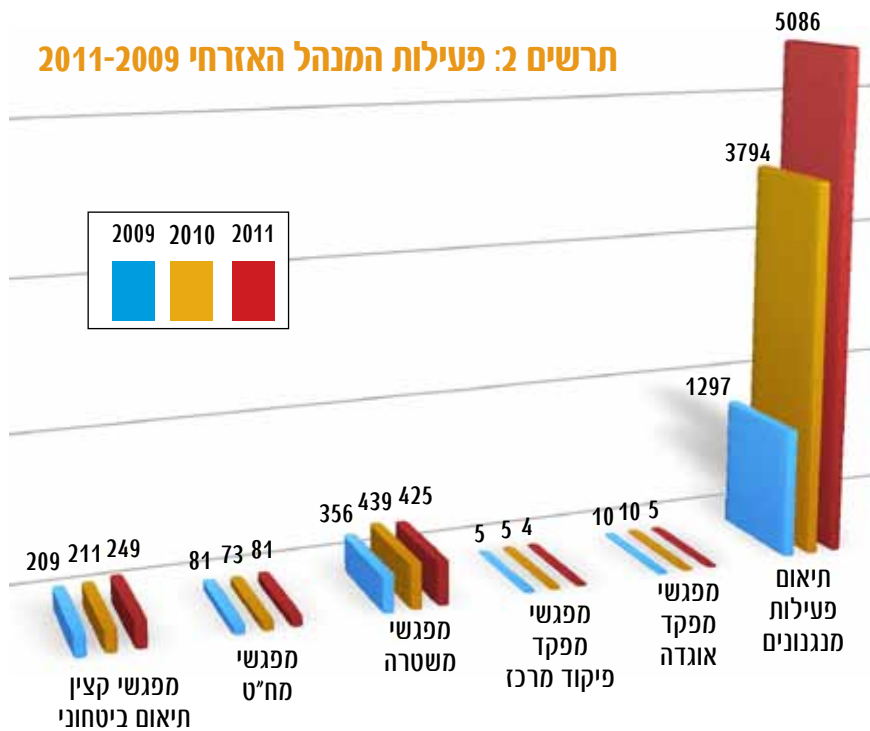
צה"ל מסייע למאמץ הזה של הרשות הפלסטינית באמצעות "המגע העקיף" שהוזכר קודם לכן: הוא מעביר מידע למנגנוני הביטחון של הרשות - למשל על קיומה של מעבדת נפץ בשכם - ואילו אנשי הביטחון הפלסטיניים מגיעים אליה ומשמידים אותה. כל עוד פועלת הרשות הפלסטינית באופן נחרץ נגד הטרור, נמנע צה"ל מלהיכנס לערים הפלסטיניות.

על היקפו של המאמץ שמשקיעה הרשות

פעילות צה"ל ביהודה ושומרון מושפעת מאוד מפעילותם האפקטיבית של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים

תרשים 2: פעילות המנהל האזרחי 2009-2011

לפעול ביעילות למיגור הטרור בתיאום עם צה"ל. כל עוד יימנע מהחמאס להקים לעצמו באי"ש תשתיות טרור צבאיות ותשתיות אזרחיות, כך תימשך שם הרגיעה המבורכת. גם הרשות הפלסטינית, שלפחות בשלב הזה זנחה את דרך האלימות, יוצאת נשכרת מהרגיעה: היא ממשיכה לשלוט על האזורים הפלסטיניים באי"ש ולייצג לפחות חלק

אסור לנו להתעלם מצירוף הנסיבות שהביאו למצב שבו הכוחות הפלסטיניים פועלים כמצופה מהם. אינטרס ביטחוני משותף - זמני, סביר להניח - הוא שמעצב את התנהגות המנגנונים הפלסטיניים במרחב. כל עוד תרצה הרשות הפלסטינית להצר את צעדיו של החמאס באי"ש ולמנוע את השתלטותו - כפי שהשתלט על רצועת עזה - כך היא תמשיך

שקט בגזרת האוגדה התפנו היחידות השונות להשקיע הרבה יותר באימונים. כך, למשל, ב-2009 נעשו בכל הגדודים של חטמ"ר מנשה חמישה אימונים, ב-2010 נעשו שמונה אימונים וב-2011 נעשו 12 אימונים. דוגמה נוספת: בחטמ"ר שומרון נעשו ב-2009 שמונה אימונים, ב-2010 נעשו 10 אימונים, וב-2011 נעשו 22 אימונים.

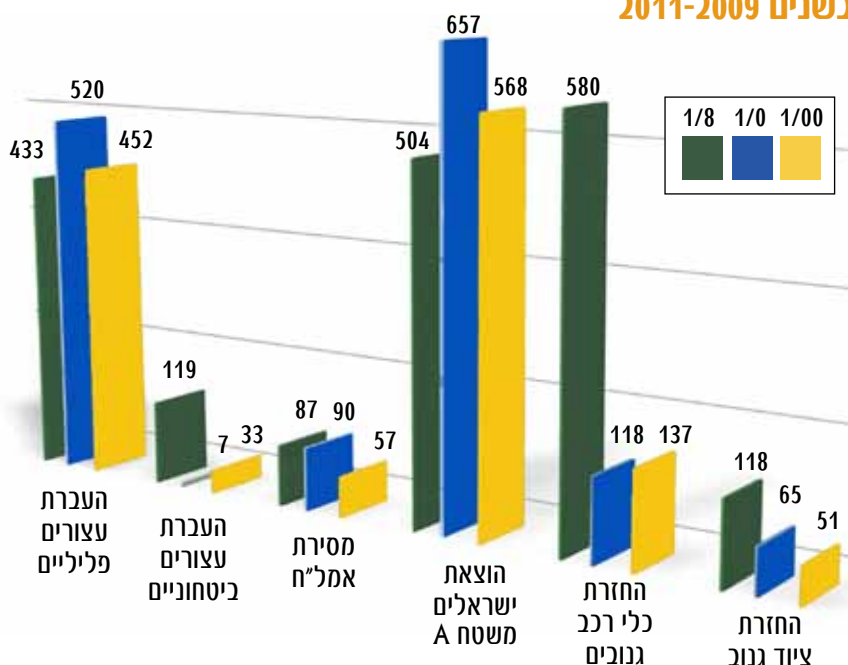
4. מקומו של המנהל האזרחי בזירה הביטחונית באי"ש

עם השלמת הרפורמות ברשות הפלסטינית חודש התיאום הביטחוני והאזרחי בין שני הצדדים בהובלת המנהל האזרחי שמייצג את הצד הישראלי. בניצוחו של המנהל האזרחי גם מתקיימות גישות תקופתיות של הקצינים הבכירים של צה"ל באי"ש - החל ממפקד פיקוד המרכז ומפקד אוגדת אי"ש, וכלה במפקדי החטיבות והגדודים.

כמו כן הפך המנהל האזרחי לגורם שמזרים ידע ביטחוני ואזרחי הן לצה"ל והן ליתר גופי הביטחון והמודיעין הפועלים במרחב. זאת נוסף על היותו הגוף האמון על התיאום הביטחוני עם הפלסטיניים. לא ניתן כיום לקיים תיאום ביטחוני ללא מעורבות המנהל האזרחי - דבר שלא היה קיים עד 2007.

מתרשים 2 ניתן ללמוד על הגידול המרשים בהיקף פעילותו של המנהל האזרחי עם פיקוד המרכז, עם אוגדת אי"ש ועם חטיבות האוגדה. יתר על כן, ב-2011 ישנה עלייה של כמעט 75% במספר פעילות התיאום בין צה"ל לבין מנגנוני הביטחון הפלסטיניים בהשוואה ל-2009.

תרשים 3: סיכום הפעילות של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים בשנים 2009-2011

סיכום

פעילות צה"ל ביהודה ושומרון מושפעת מאוד מפעילותם האפקטיבית של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים. כל עוד נמשכת פעילות המנגנונים באופן הנוכחי, מופחת העומס מיחידות צה"ל ביהודה ושומרון - מה שמקנה להן אורך נשימה. אורך הנשימה הזה אינו דבר שמוכן מאליה - בוודאי שלא כשהוא מושג הודות לפעילות האפקטיבית של הפלסטיניים. הפחתת העומס בפעילות המבצעית השוטפת מאפשרת ליחידות של אוגדת אי"ש להשקיע זמן רב יותר באימונים ובהתרענונות.

מהעם הפלסטיני.

פעילות המנגנונים הפלסטיניים משפיעה באופן ישיר על פעילות צה"ל גם בתחומים הבאים:

- חופש הפעולה של צה"ל הולך ומצטמצם - מבחירה - ככל שמתרחבת פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים (באישור צה"ל). צה"ל שואף שלא להיכנס למרכזי הערים ולאזורים הפלסטיניים שבהם פועלים המנגנונים כדי לא להחלישם וכדי לחזק את תדמיתם.
- בניין הכוח. כל עוד נשמר השקט הביטחוני באיו"ש מתאפשר לצה"ל להגביר את אימוניו, לחזק את היחידות המבצעיות ולהיערך לפעולות בגזרות שונות. כן מתאפשר לצה"ל להעביר יחידות ולתגבר גזרות מאוימות יותר.
- פעילות הבט"ש השתנתה גם היא בעקבות פעילותם היעילה של המנגנונים הפלסטיניים. הסרת מרבית המחסומים והחסומות, הסרת הכתר על העיר שכם ומתן חופש תנועה לפלסטינים מדרום איו"ש לצפונה איפשרו לצה"ל להתמקד במשימות אחרות.
- תפיסת הפעולה של צה"ל באיו"ש מתבססת כיום במידה רבה על פעילות המנגנונים הפלסטיניים, ושיתוף הפעולה איתם אף הוגדר "מאמץ מרכזי" בפעילות האוגדה והחטיבות - דבר שלא היה בתפיסות המבצעיות הקודמות.
- המנהל האזרחי התחזק והפך לגוף מרכזי בסדר היום באיו"ש. בלעדיו לא ניתן לעשות תיאום ביטחוני או אזרחי.
- פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים בשלב הזה ובמציאות הזאת היא סיכוי והזדמנות לצה"ל יותר מאשר איום. פעילות המנגנונים מביאה לשקט ביטחוני וחוסכת מצה"ל את הצורך להיכנס לערים הפלסטיניות כדי לחשוף ולעצור פעילי טרור.

המלצות

- צה"ל מפיק תועלת רבה משיתוף הפעולה שלו עם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים, אך עליו לזכור שהמציאות משתנה ללא הרף ויש לעקוב אחריה בקפדנות רבה. אסור לו להפוך לשאנן בעקבות הרגיעה

פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים בשלב הזה ובמציאות הזאת היא סיכוי והזדמנות לצה"ל יותר מאשר איום

הממושכת, ועליו לשמור כל הזמן על יכולת התקפית בגזרת איו"ש. כמו כן על צה"ל להגדיר לעצמו בצורה ברורה מתי "שוברים את הכלים" ברמה המקומית ולוקחים שליטה לתקופה מסוימת ומתי משנים את חוקי המשחק. כך, למשל, עד לא מכבר נוהלו מגעים להשגת פיוס פנים-פלסטיני בין הרשות הפלסטינית לחמאס, ועל צה"ל להיערך בעוד מועד לאפשרות שפיוס כזה אכן יקרום עור וגידים (נכון להיום מדובר בסבירות קלושה).

● תחושת המסוגלות שמלווה את המנגנונים הפלסטיניים לאור הצלחותיהם והחיזוק שהם מקבלים מצה"ל ומהקהילה הבין-לאומית יכולים להפוך למכשול אם צה"ל לא יעקוב אחריהם בקפידה. כבר כיום חורגים לעיתים מנגנוני הביטחון הפלסטיניים מהפעילות שאושרה להם (למשל, נעים עם כלי נשק בנקודות שלא אושרו על ידי צה"ל). על צה"ל לנקוט עמדה ברורה כלפי כל חריגה כזאת. בכל מקרה, על צה"ל להמשיך לעקוב אחר הפעילויות שהוא מעביר למנגנוני הביטחון הפלסטיניים ולא לפעול במתכונת של "שגר ושכח".

- כל עוד נמשך השקט הביטחוני באיו"ש יש לבחון את האפשרות להרחיב את פעילותם של מנגנוני הביטחון הפלסטיניים במקומות שבהם הם לא יתחככו עם ההתיישבות הישראלית ובמקומות שבהם אין צורך מבצעי דחוף בפעילות של צה"ל.
- יש לזכור את הדילמות הניצבות בפני הרשות הפלסטינית: מצד אחד היא מעוניינת לחזק את אחיזתה בשטחים הפלסטיניים לקראת השגתה של מדינה

עצמאית, ומצד אחר מאמציה אלה למלחמה בטרור יוצרים לה דימוי של גוף שמשותף פעולה עם ישראל. כעת בוחרת הרשות באופן חד-משמעי בשיתוף פעולה, אך האם תתמיד בכך אם תקום מדינה פלסטינית עצמאית? המציאות הביטחונית במזרח התיכון בכלל ובישראל בפרט עלולה להשתנות במהירות, ועל צה"ל להיות ערוך ומוכן גם לאינתיפאדה נוספת וגם לאפשרות שהמנגנונים הפלסטיניים יפעלו כפי שפעלו באירועי מנהרת הכותל (1996) ובאינתיפאדה השנייה (2000). אז, כזכור, הם לא היססו להפנות את כלי נשקם לעבר חיילי צה"ל.

- השורה התחתונה: ישראל בכלל וצה"ל בפרט מפקים תועלת רבה משיתוף הפעולה ומהתיאום עם מנגנוני הביטחון הפלסטיניים. התועלת המרכזית היא הגברת ביטחונם של אזרחי ישראל, אך ישנן לשיתוף הפעולה הזה תועלות רבות נוספות. לכן יש לשמור את המצב הקיים ולטפחו ככל האפשר.

הערות

1. הדברים האלו של אבו מאזן נאמרו בוועידת שארם א-שייח', לפני הבחירות לרשות ב-2005. בפועל נרשמו תקריות אלימות נוספות שלא עמדו בקנה אחד עם דרכה החדשה של ההנהגה הפלסטינית.
2. ההבנה שלפיה יש לייצב את כוחות הביטחון הפלסטיניים נוצרה כבר ב-2003 במסגרת "מפת הדרכים" שבגיבושה השתתף אבו מאזן. אולם הדברים לא יצאו מן הכוח אל הפועל עד מותו של יאסר ערפאת שנה לאחר מכן. יש לציין שייצוב משילות היה חלק מדרישותיה של ישראל.
3. תמיכת ישראל התחזקה במרוצת השנים ומבוססת על אינטרס משותף: מניעת ההשתלטות של חמאס על שטחי יהודה ושומרון ובניית משילות פלסטינית עצמאית בעלת הנהגה חדשה באזור זה.
4. קנדה, למשל, שלחה צוות חניכה לכוחות הפלסטיניים בתחום השיטור האזרחי, ארה"ב שלחה כמה נציגים מטעמה לחניכת הכוחות הפלסטיניים, וירדן פתחה את שעריה לאימון הכוחות בשטחה. מדינות נוספות תרמו ציוד, אמצעים וכסף.
5. <http://www.mat.co.il/iCX> ראו: עמ' 14 הערה 143
6. מתוך: א"ם אורן אבמן, **הלחימה בטרור בפיקוד מרכז**, המכללה לביטחון לאומי, 2005
7. במסגרת הסכמי אוסלו נסוג צה"ל מהערים הפלסטיניות. שטחי A (שטח בשליטה פלסטינית מלאה) ושטחי B (שטח בשליטה פלסטינית מנהלית) היו "מחוז לתחום" לכוחותינו, כמו גבול בין-לאומי שאסור לחצונו ללא היתר מהדרג המדיני. כך, למשל, בתקופת ההכלה נמנע צה"ל מלהיכנס לערים הפלסטיניות שהיו באחריותה הבלעדית של הרשות הפלסטינית.